

Groepsvorming op de Helmstok

Versie 13 juli 2023



Pedagogisch klasklimaat en Groepsdynamica op de Helmstok

Theorie

Een goed pedagogisch klasklimaat is de basis om tot leren te komen. Hierdoor kunnen leerlingen groeien, staan ze open en hebben ze ruimte in hun hoofd om te leren.

Het klasklimaat hangt direct samen met de groepsdynamiek. Daarmee bedoelen we de communicatie en interactie binnen een groep en hoe je die als leraar kan beïnvloeden. Belangrijk zijn de context van de groep en de wederzijdse beïnvloeding.

Wat is bekend over het pedagogisch klasklimaat en de groepsdynamiek?

Investeren in een positief en veilig groepsklimaat kost tijd, maar het betaalt zich dubbel en dwars terug. Aan de slag gaan met de groep als geheel is daarvoor nodig. Leerkrachten kunnen veel invloed hebben omdat zij zowel een leidende rol hebben in de klas als onderdeel zijn van de groep. Het belang van een goede leerling-leerkracht relatie is groot. Hoe voelen leerlingen zich nu echt en durven ze zichzelf te zijn in de klas? Worden alle leerlingen in de groep geaccepteerd zoals ze zijn?

Sociale pijn, zoals je buitengesloten en afgewezen voelen, kan groei en ontwikkeling in de weg staan. Door aandacht te besteden aan de groepsdynamiek, kunnen leerkrachten invloed krijgen op de groepsvorming en zo de klas kansrijk en veilig maken. Voor een positief en veilig klimaat is het van belang dat scholen ongewenst en pestgedrag voorkomen.

Leerlingen geven zelf aan dat het belangrijk is dat het rustig en fijn is in de klas. Door afspraken te maken met leerlingen over klassenregels, schep je als leerkracht duidelijkheid en weten leerlingen waar ze aan toe zijn. De manier waarop je deze regels vervolgens hanteert en leerlinggedrag bijstuurt is een belangrijk onderdeel van klassenmanagement. Om goed te kunnen leren, vinden leerlingen het erg belangrijk dat juf of meester een kindervriend, eerlijk en rechtvaardig is en dat iedereen zichzelf mag zijn.

Groepsvorming

Om pestgedrag te voorkomen, is het belangrijk om oog te hebben voor het verloop van de groepsdynamiek. In de fasen van groepsvorming bepalen de kinderen bewust en onbewust hoe de groep zich zal gaan gedragen, wie de leiders worden, of er een zondebok is, welke normen gelden en hoe zij met elkaar omgaan. Het is dus belangrijk dat proces in de gaten te houden en zo nodig bij te sturen.

Groepsdynamiek ontwikkelt zich gedurende het schooljaar volgens de volgende fasen:

Forming: de groep komt bij elkaar, kinderen of jongeren maken kennis met elkaar.



Storming: de kinderen of jongeren nemen hun positie in, ze leren elkaar kennen en proberen gedrag uit. Dit kan een chaotische fase zijn. Geef in deze fase positieve feedback op goed gedrag. Zorg dat kinderen elkaar leren kennen en inzicht krijgen in hun verschillen en overeenkomsten.

Norming: de sociale normen worden bepaald. Dit gaat grotendeels onbewust. Maar door duidelijk te maken wat gewenst en ongewenst gedrag is, kan hier invloed op worden uitgeoefend. Bespreek met de kinderen wat zij fijn vinden en hoe zij hier zelf aan bij kunnen dragen. Maak afspraken hoe verschillende problemen opgelost kunnen worden.

Performing: de kinderen reageren op elkaar in lijn met de groepsnorm, maar hebben blijvend sturing en hulp nodig om zich sociaal-emotioneel en communicatief te blijven ontwikkelen.

Reforming of evaluatie: Bespreek regelmatig in de klas wat er goed gaat en wat kinderen nog kunnen doen om het nog fijner te hebben met elkaar. Vier de successen. Ga samen iets leuks doen als het einde van de groepssamenstelling nadert, omdat er bijvoorbeeld vakantie aankomt of er kinderen weggaan of bijkomen.



Week 1

Dromen

Opdracht 1. Wat is een fijne groep?

De kinderen maken een moodboard, stripverhaal of verhaal en gaan daarin groots dromen. Vragen die daarbij centraal staan:

Wat doe ik? wat zie ik de andere kinderen doen? en wat doet de leerkracht?



Missie statement

Opdracht 2: Delen van de dromen. Groepjes van 4. Elke groep heeft 1 woordvoerder.

De belangrijkste kenmerken uit de dromen worden door de woordvoerders aan de klas gepresenteerd. Bij elk presentatie wordt er aan de kinderen uit de klas gevraagd: Wie herkent dit ook? Steek je hand eens op.

De woordvoerders uit elke groep van opdracht 2 gaan bij elkaar zitten en maken een slogan voor de missie/of klassikaal.

Aan de klas wordt gevraagd of ze het eens zijn met de slogan: Ga maar staan wanneer je het eens bent.

Na het formuleren van de gouden slogan wordt deze met behulp van alle kinderen gemaakt voor aan de wand in het klaslokaal. Bijvoorbeeld elk kind ontwerpt een letter.

Afspraken maken:

Vanuit de missie worden er met de kinderen afspraken gemaakt.

Deze afspraken worden vanuit 'ik' beschreven.



In groepjes van vier krijgen de kinderen een placemat. In elk vakje schrijven de kinderen eerst voor zichzelf belangrijke regels op. De groep overlegt naar aanleiding van de bedachte regels welke 3 belangrijkste regels er in het middenvak worden genoteerd.

Vanuit elke groep worden de 3 regels op een groot gezamenlijk vel genoteerd.

Ieder kind krijgt drie stickers en plakt een sticker bij de voor hem/haar belangrijkste regel.

De 3 afspraken (denk aan verschillende aspecten) met de hoogste score worden de gouden regels van de klas.

Deze positief geformuleerde regels worden in de klas opgehangen.



Aanvullingen

- Na elk dagdeel houden we een korte reflectie met de vraag: wat vond je fijn?
- Energizer voor tussendoor het overgooien met de pittenzakken. De kinderen staan in een kring. De pittenzak wordt overgegooid en elk kind onthoudt van wie hij de pittenzak heeft gekregen en naar wie hij/zij deze overgooit. De volgorde blijft hetzelfde met het inbrengen van meerdere pittenzakken.
- Geheime vriend: balletje in je la (2 kinderen per dag) aan het einde van de dag raden de kinderen wie het balletje in zijn/haar la had. Dit kind heeft namelijk die dag alle kinderen van veel complimenten voorzien.
- *Zapp* film: bouworp (groep 8) Elke dag 10 minuten naar deze film kijken en reflecteren op de inhoud van deze film: Wat vind jij ervan? Wat gebeurt hier?

Week 2

In de tweede week gaan we de slogan van de klas verder uitwerken met het maken van T-kaarten:

"Samen Opruimen"

Klinkt als...

"Hoe gaan we samen opruimen?"

"Wat wil jij doen?"

"Ik doe... doe jij dan...?"

"Ik doe... doe jij dan...?"

"Kan ik je helpen opruimen?"

Ziet eruit als...

Ik loop rustig door de klas...

Iedereen is aan het opruimen

Kinderen die met elkaar overleggen

Ik kijk naar de foto om te zien

waar iets hoort te liggen in de kas

De gouden regels krijgen hierdoor extra ondersteuning.

De vraag aan de kinderen is:

Wat zie ik dan?

Wat hoor ik dan?

Een voorbeeld:

We doen aardig tegen elkaar

Ik zie	Ik hoor
Kinderen die samen spelen	Goedemorgen of hoi
Kinderen die aan hun tafel samen werken	Sorry
	Zal ik je even helpen?
	Fijn dat je mij geholpen hebt. Dankjewel

We breiden het pittenzakken spel uit met meerdere pittenzakken

We gaan elkaars kwaliteiten benoemen aan de hand van kwaliteiten kaarten:

In groepjes van 4 kinderen krijgen de kinderen een aantal kaartje en gaan aan de hand van deze kaarten de kwaliteiten bij elkaar benoemen, herkennen en waarderen.

Week 3 en week 4

Begin deze week weer met het herhalen van de missie. Weten de kinderen nog wat de afspraken zijn en welke inhoud deze afspraken hebben.

Geheime vriend: Stop bij een kind uit de groep een voorwerp (balletje) waardoor het kind weet dat hij/zij de geheime vriend van de dag. Dit kind geeft de andere klasgenoten de dag door complimenten. Aan het einde van de dag raden de kinderen wie de geheime klasgenoot was? De dag erop is een ander kind de geheime vriend.

Naar aanleiding van het kwaliteitspel van week 2 gaan de kinderen het blad van 'fijne klasgenoot' invullen.

Opdracht een fijne klasgenoot: Zie handleiding en kopieerblad. De kinderen vullen eerst die blad voor zichzelf in en daarna worden de gegeven antwoorden op een groot A blad ingevuld met namen van de kinderen erbij.

Deze week staat er elke dag een groep verbindende activiteit centraal.

Neem vanaf nu als leerkracht de rol van coach aan en geef de kinderen complimenten, geef ze feedback en corrigeer waar nodig is de kinderen één op één.

Na elke vakantieperiode

Na elke vakantieperiode start je in de klas opnieuw het gesprek met de kinderen over de missie. Klopt de missie nog of moeten er zinnen/regels bijgesteld worden. Attendeer de kinderen erop dat ook de komende periode de missie van kracht is en verwijst hier regelmatig naar om de kinderen bewust te maken van dit groepsproces. Toets het gedrag aan de missie.

Afscheid groep (einde schooljaar)

Doel: We nemen bewust afscheid van elkaar deze periode.

Zet dit thema binnen de groep centraal.

Bouw afscheidsrituelen in. Bijvoorbeeld het afstrepen van dagen op een kalender waarop de



activiteiten staan voor de laatste periode. De kinderen mogen om de beurt een dag afstrepen en staan samen stil bij de afgelopen dag.

Ga in gesprek over het komende afscheid aan de hand van de dierenverhalen van Toon Tellegen. Voorafgaand aan dit gesprek maak je een T-kaart waarop de afspraken staan voor wat betreft het goed luisteren naar elkaar.

Voorbeeldvragen voor dit gesprek:

Welke missie hebben we afgelopen jaar aan de muur gehad? Wat is daarin goed gelukt? Hoe goed kennen we elkaar? Wat hebben we gedaan om de missie tot een succes te maken? Wat hoorde er dit jaar bij onze groep? Voor wie was dit anders?

- Tip 108 E-book groep verbindende activiteiten van Jelly Bijlsma (KlassenKracht)

Toevoeging groep 8: Hoe ziet onze laatste schooldag eruit?

- Tip: Geef alle kinderen een schriftje en een gouden pen. Deze schriften rouleren per dag. Alle kinderen schrijven iets in je schrift dat je bij het afscheid krijgt.

